

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Quodnam sit objectum fidei?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

DISPUTATIO PRIMA.

De objecto fidei.

Ad questionem 1. D. Thomæ.

CVM fides, sicut omnis alius habitus, à suo objecto specificetur, ut manifestam habeamus ejus naturam, quod sit ejus objectum, prius inquirendum est, & explicandum. Unde sit

ARTICVLVS PRIMVS.

Quodnam sit objectum fidei?

§. I.

Premittuntur quæ apud omnes sunt certa.

1. **N**Otandum primò, hoc nomen *fides* variè à sacris Scripturis usurpari. In primis enim fides in Scriptura & Patribus sumitur pro fidelitate, quæ est virtus voluntatis, præbens constantiam in servandis promissis & conventionibus; cui primò impostum fuisse nomen fidei, dicamque esse fidem, quia per eam fit quod dicitur, docent S. Augustinus Epist. 19. cap. 2. in fine, & Isidorus in libro Ethymologiarum. Ita sumitur Isaiæ 11. cum de Messia venturo prænuntiatur: *Erit fides cinctorium renum ejus*; & ad Roman. 3. cum dicitur: *Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit?* Juxta hanc acceptionem Deuter. 32. Deus dicitur esse fidelis; & Matth. 23. & 1. ad Corinth. 4. vocatur servus, & dispensator fidelis, ille qui satisfacit obligationi benè ministrandi & dispensandi. Secundò fides sumitur pro veracitate, ut Jeremiæ 7. *Periit fides, & ablata est de ore eorum*; & Apocal. 1. Christus appellatur *Testis fidelis*, id est verax. Tertio pro fiducia, Jacobi 1. *Postulet autem in fide, nihil habens. Et Matth. 8. Quid tibi estis modica fidei?* Ubi sermo est de Apostolis naufragium timentibus: timor autem opponitur fiducia, ut docet S. Thomas in 3. dist. 26. quæst. 1. art. 3. ad 5. Quarto sumitur pro conscientia, seu judicio pratico de agendis: ad Roman. 14. *Quod non est ex fide, peccatum est*, id est, quod non est ex conscientia, seu judicio statuente licitum esse id quod agitur, peccatum est, ut ibidem interpretatur S. Thomas. Quintò pro fidei objecto, & doctrina: Apocal. 2. *Non negasti fidem meam*: Actor. 6. *Multa turba obediebat fidei*, id est doctrinæ per Apostolos annuntiate. Et in Symbolo Athanasij, præcipuis Trinitatis & Incarnationis veritatibus explicatis, subditur: *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, saluus esse non poterit*. Denique fides sumitur pro habitu, vel actu supernaturali intellectu, quo veritatibus à Deo revelatis, propter ipsius revelationem & auctoritatem, certò quidem, sed inevidenter assentitur: & hæc dicitur fides Theologica, quam Apostolus ad Hebræos 1. sic describit: *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum*, Græcè *ἡ πίστις*

A *ἡ πίστις*, id est basis & fundamentum spei (ideò enim speramus bona supernaturalia, quia per fidem certò tenemus illa nobis esse à Deo promissa) *argumentum non apparentium*, vel ut in Græco est, *ἡ πίστις ἢ ἀφανῶν*, id est convictio, & certissima persuasio earum rerum quæ non videntur, neque clarè apparent, creduntur tamen, quia à Deo revelatæ sunt. Quibus verbis certitudo, & obscuritas fidei designantur: certitudo quidem voce *ἡ πίστις* id est convictio; obscuritas verò per id quod additur *ἢ ἀφανῶν*, id est non visorum, seu non apparentium. De hac ergo fide Theologica in præsentem disputamus, & quodnam sit ejus objectum inquirimus. Pro cuius resolutione

B Secundò notandum est, seu ex disputatione præcæmiali ad totam Theologiam recolendum, objectum alicujus habitus vel potentie dividi in objectum materiale, & in objectum formale: objectum materiale comprehendit illud omne quod per talem habitum vel potentiam attingitur: objectum verò formale est id quod per se & ratione sui attingitur à potentia, vel habitu; dividiturque in objectum formale quod, & objectum formale quo: primum est ratio illa quæ per se & ratione sui attingitur à potentia vel habitu, & cætera ratione illius attinguntur: secundum verò est ratio illa sub qua potentia vel habitu attingit objectum, seu id quo mediante ad illud terminatur: v. g. in potentia visiva objectum formale quod, est color, quia ille per se, & ratione sui ab oculo percipitur; objectum formale quo, vel sub quo, est lux, quia mediante luce visus percipit colores; objectum verò materiale est omne corpus coloratum, quia omne corpus quod est affectum colore, à visu percipi potest.

D Notandum tertio, in Deo triplicem posse distingui veritatem, primam in essendo, secundam in cognoscendo, tertiam in dicendo. Veritas in essendo, est ipsa transcendentalis veritas, quæ est passio cujuscumque entis, & invenitur in Deo, ratione cujus dicitur verus Deus, id est habens veram Deitatem, per quam à falsis Diis distinguitur. Veritas in cognoscendo est ipsa veritatis cognitio, & in Deo est summa & infinita ejus sapientia, ratione cujus omnia cognoscit ut sunt in se, & in nullius rei cognitione falli potest. Veritas in dicendo est propensio seu inclinatio ad dicendum verum: & hæc in nobis est virtus moralis, residens in voluntate; & in Deo est summa illius inclinatio & propensio ad dicendum verum, ratione cujus neminem fallere potest, sicut ratione suæ infinitæ sapientiæ, à nemine potest falli. His præmissis, & relictis variis Authorum sententiis, quia ita confusè loquuntur, ut difficile sit conjicere quid velint: ut D. Thomæ, & Discipulorum ejus doctrina explicetur, sit

§. II.

Resolvitur difficultas proposita.

4. **D**ico primò, objectum formale quod fidei esse Deum, sub ratione primæ veritatis in essendo, subindeque sub ratione Deitatis.

Prima pars probatur primò ex D. Thoma hîc art. 1. dicente, Deum se habere ad fidem, sicut sanitas se habet ad medicinam: Sed sanitas est objectum formale quod medicinæ; Ergo Deus est objectum formale quod fidei.

5. Probatur secundò ratione fundamentali, quam ibidem insinuat S. Doctor: Illud dicitur objectum formale quod alicujus potentie, vel habitus, quod per se primò attingitur, & in ordine ad quod cetera respiciuntur; ut patet in exemplo adducto, nam quia medicina per se primò sanitatem respicit, & nihil considerat nisi in ordine ad illam, sanitas est objectum formale quod medicinæ: Sed fides per se primò Deum respicit, & omnia quæ attingit considerat in ordine ad Deum, ut docet D. Thomas hîc art. 1. ad 1. his verbis: *Ea quæ pertinent ad humanitatem Christi, & ad sacramenta Ecclesie, vel ad quasunque creaturas, cadunt sub fide in quantum per hæc ordinantur ad Deum..... Et similiter dicendum est ad secundum de omnibus illis quæ in sacra Scriptura traduntur.* Et 1. p. quæst. 1. art. 7. Omnia (inquit) pertractantur in sacra doctrina, sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum. Nec obstat quod ibi loquatur de objecto Theologie: quia, ut idem S. Doctor subjungit: *Idem est subjectum principiorum & totius scientie: fides autem est habitus primorum principiorum respectu Theologie, ut docet ibidem art. 2. dicens: Sicut musica credit principia tradita sibi ab Arithmetico, ita doctrina sacra credit principia revelata sibi à Deo.*

6. Confirmatur ex Apostolo ad Ephes. 1. & ad Coloss. 2. ubi aperte docet totam summam fidei nostræ, ac nominatim ipsum Incarnationis mysterium, ad Dei agnitionem referri: quod etiam eleganter declarat Augustinus lib. 11. de civitate Dei cap. 2. pulchrâ oratione affirmans ipsum etiam Christum hominem esse viam, quâ fides pervenit ad Dei cognitionem. *Ut mens in fide (inquit) fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei filius, homine assumpto, non Deo consumpto, eandem constituit ac fundavit fidem, ut ad Deum iter esset homini, per hominem Deum. Hic est enim mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus. Christus per id quod est mediator, est homo, & via perveniendi ad Deum: quia si inter eum qui tendit, & illud quo tendit, via media est, spes est perveniendi: si autem desit, aut ignoretur quâ eundum sit, quid prodest nosse quò eundum sit? Sola est autem adversus omnes errores via munificentissima, ut idem ipse sit Deus & homo. Quò itur, Deus: quâ itur, homo.*

7. Confirmatur ampliùs: cum Deus ut Deus, inter omnia quæ fides credit, si quid præstantissimum, & per alia omnia quæ creduntur, magis ac magis nobis innotescat, dubitari non potest, quin ex natura ipsa fidei, omnia alia quæ creduntur eo spectent, ut magis ac magis Deus à nobis per fidem cognoscatur: siquidem fides in hujus vitæ caligine, instar lucernæ nobis est, ad cognoscendum Deum, donec dies beatitudinis elu-

Tom. IV.

Atescat, & Lucifer oriatur in cordibus nostris, ut ait S. Petrus Epist. 1. cap. 1. Est igitur Deus objectum formale quod nostræ fidei.

B Probatur tertio: Omnis virtus Theologica habet pro objecto quod ipsum Deum; religio enim non est virtus Theologica, quia licet respiciat Deum, non tamen ut objectum quod, sed solum ut objectum cui cultum exhibet: prophetia etiam, licet habeat Deum pro objecto cui (nam Deo revelanti assentitur) quia tamen non habet Deum pro objecto quod, sed rem temporalem, non est virtus Theologica, ut docet S. Thomas in 3. dist. 23. quæst. 2. art. 3. quæstionum. 1. ad 4. Sed fides est virtus Theologica, ut omnes concedunt: Ergo respicit Deum ut objectum formale quod.

C Id confirmant Valentia, Sylvius, & alij ex Scriptura, appellante fidem Theologicam, *Fidem Dei: Matci 11. Habete fidem Dei.* Sed hæc probatio non urget: nam ibi potius per fidem Dei, phrasi Hebraicâ, significatur fides magna & heroica, ad quam Christus Apostolos ibi hortabatur: simili modo quo montes altissimi, & cædri procerissimæ, vocantur in Scriptura *montes Dei, & cædri Dei.* Eodemque sensu intelligendum puto illud de Christo dictum, *Luce 6. Erat pernoctans in oratione Dei,* id est in oratione jugi & valde ferventi: utuntur enim Hebræi frequenter hac loquendi formulâ, ad exprimentum gradum superlativum, quo carent; & Evangelistæ, quamvis aliâ linguâ scripserint, excepto Matthæo, habent interdum Hebraismos, ut observant ejus lingue periti.

D Secunda pars conclusionis, quæ asserit Deum, sub ratione primæ veritatis in essendo, esse objectum formale quod fidei, colligitur etiam ex D. Thoma hîc art. 1. in argumento *sed contra*, ubi ex S. Dionysio cap. 7. de divin. nomin. ait: *Fides est circa simplicem, & semper existentem veritatem:* Sed id circa quod fides est, ejus est objectum quod; & veritas simplex & semper existens, est prima veritas in essendo: Ergo Deus, sub ratione primæ veritatis in essendo, est objectum formale quod fidei.

E Ratio etiam suffragatur: Nam Deus sub diversa ratione est objectum quod fidei, & charitatis: Sed hæc non est alia quàm ratio primæ veritatis in essendo, quæ diversa est à ratione summæ bonitatis, sub qua est objectum charitatis: Ergo &c.

Confirmatur: Fides est virtus existens in intellectu: Ergo cum objectum intellectus sit verum, fides suum objectum, nempe Deum, sub ratione primæ veritatis in essendo respicit.

Confirmatur ampliùs: Deus secundum rationem Deitatis (subindeque secundum rationem primæ veritatis in essendo, quæ, ut statim dicemus, est ipsa Deitas cum aliqua habitudine ad intellectum) est objectum formale quod beatitudinis, ac visionis Dei: Ergo & fidei. Consequentia patet: Tum quia fidei succedit visio: Tum etiam quia fides est impressio seu participatio scientiæ divinæ, subindeque idem habent objectum formale quod, variatâ tantùm ratione clarî & obscuri.

Ex his probata manet tertia pars: Veritas enim in essendo non addit aliquam perfectionem supra Deitatem, sed ipsamet Deitatem alio modo significat, nempe cum quadam habitudine ad intellectum, sicut verum in creatis non addit aliquid supra ens, sed ipsam rationem entis, ut

Cc iij

dicit habitudinem ad intellectum, exprimit: Ergo sicut objectum intellectus, tamen verum esse asseratur, dicitur etiam esse ens, ita & objectum formale quod fidei, licet asseratur esse Deum ut verum, seu sub ratione primæ veritatis in essendo, tamen dici potest esse Deum ut Deum, seu sub ratione Deitatis. Unde ait Cajetanus hic art. 1. §. ad evidentiam, non sunt diversa, Deum esse objectum fidei sub ratione Deitatis, aut primæ veritatis.

13. Dico secundò: Objectum formale sub quo fidei est veritas prima in dicendo, non præcisè sumpta, sed ut connotans primam veritatem in cognoscendo, seu summam & infinitam Dei sapientiam, ratione cujus in seipso falli nequit.

Prima pars est D. Thomæ hic art. 1. in corp. ubi ait fidem non assentiri alicui, nisi ut revelatur à Deo. Et quæst. 14. de verit. art. 8 ad 16. asserit *testimonium veritatis primæ se habere in fide, ut principium in scientijs demonstrativis*: principia verò in scientijs, cum sint veluti lux, quæ illuminantur & manifestantur conclusiones, sunt ratio formalis sub qua, ut docent Philosophi in Logica, & Metaphysica: Ergo juxta D. Thomam ratio formalis sub qua fidei est divina revelatio, seu veritas prima in dicendo seu revelando. Unde in 3. dist. 29. quæst. 1. art. 2. ad 1. ait: *Objectum fidei non est veritas prima, secundum quod est in re existens tantum, sed secundum quod est nobis divinius annuntiata.*

14. Ratio etiam id suadet: Nam de ratione formalis fidei in communi est, quod innitatur testimonio dicentis, ita quod non habeat aliud motivum ad credendum, nisi testimonium & auctoritatem dicentis; in quo distinguitur assensus fidei ab assensu scientifico: Ergo fides divina debet inniti testimonio divino, & propter illud, tanquam propter motivum formale, moveri ad credendum veritates à Deo revelatas. Sed divinum testimonium de veritatibus revelatis immediatè procedit à divina veracitate, quæ Deus est summè & infinitè inclinatus ad testificandum & dicendum verum: Ergo divina veracitas, seu veritas prima in dicendo, est motivum, seu ratio formalis sub qua fidei. Unde in Scriptura Christus Dominus exigens à nobis fidem, proponit Dei veritatem in dicendo, tanquam illius motivum: Joan. 6. *Qui me misit verax est, & ego qua audivi ab eo, hac loquor in mundo.*

15. Probatur etiam secunda pars: Ut testimonium Dei sit ratio formalis sub qua fidei, debet esse omnino infallibile: Sed hoc non potest habere, nisi primam veritatem in cognoscendo, seu summam & infinitam Dei sapientiam connotet: Ergo testimonium Dei, seu veritas prima in dicendo, præcisè sumpta, non est ratio formalis sub qua fidei, sed solum ut connotat primam veritatem in cognoscendo, seu summam & infinitam Dei sapientiam. Major est certa: cum enim fides sit omnino infallibilis, niti debet motivo omnino infallibili. Minor verò suadetur: Ut testimonium Dei sit omnino infallibile, non sufficit quòd Deus non possit fallere in dicendo, sed insuper requiritur quòd non possit falli in cognoscendo; ille enim qui potest falli in cognoscendo, potest alios fallere, si non ex malitia, saltem ex ignorantia, ut de se patet: Sed quòd Deus non possit falli in cognoscendo, provenit ex summa & infinita ejus sapientia, ratione cujus nihil ipsum latet, & seipsum, ac res omnes eodem modo quo sunt in se clarè cognoscit: Ergo testimonium

A Dei non potest esse omnino infallibile, nisi connotet summam & infinitam Dei sapientiam, quæ est prima veritas in cognoscendo. Unde rectè Hilarius: *Soli Deo de se credendum est, qui solus se novit.* Quibus verbis certitudinem & infallibilitatem fidei, non solum in Dei veracitatem, sed etiam in suæ cognitionis infallibilitatem reducit. Et D. Thomas infra quæst. 4. art. 8. ad 2. docet quòd certitudo fidei, quæ excedit omnem certitudinem naturalem, oritur ex eo quòd innitatur testimonio Dei, qui falli non potest, seu res aliter ac sunt in se cognoscere. Et in humanis videmus, quòd quamvis homo sit verax & bonæ conscientie, & maximè inclinatur ad dicendum verum, si tamen sit ignorans, & non habeat certam notitiam rei de qua testificatur, ejus dicta nullam aut parvam fidem apud homines prudentes & sapientes inveniunt; quòd manifestum indicium est, in assensum fidei humanæ, non solum veracitatem dicentis, sed etiam ejus scientiam & notitiam influere.

B Confirmatur: Ut testimonium Dei sit formaliter motivum fidei, debet esse verum, non solum formaliter, sed etiam materialiter; id est debet habere duplicem conformitatem, alteram cum re, prout est in intellectu dicentis seu testificantis (in qua consistit veritas formalis) & alteram cum re, prout est in se & à parte rei (in qua veritas materialis sita est): Sed divinum testimonium non potest habere utramque conformitatem, nisi attributum divinæ sapientie, seu veritatem Dei in cognoscendo connotet: Ergo præcisè secundum se, & seclusà hac connotatione, non potest esse motivum, seu ratio formalis sub qua fidei. Major est certa: nam actus fidei essentialiter exigit, quòd sit tam materialiter quàm formaliter verus, & ideò, ut infra dicemus, fidei nec formaliter nec materialiter potest subesse falsum: Ergo divinum testimonium, cui fides innititur, debet esse verum, tam materialiter, quàm formaliter. Minor verò suadetur: ex divina veracitate formaliter tantum inferitur, quòd testimonium Dei sit formaliter verum; nam juxta doctrinam D. Thomæ infra quæst. 109. art. 1. & 2. virtus veracitatis tantum inclinatur ad dicendum rem, secundum quòd est in mente loquentis, in quo consistit veritas formalis, unde mentiri, quòd veracitati opponitur, idem sonat ac contra mentem ire: Ergo quòd testimonium Dei sit verum materialiter, id est conforme rei prout est in se, aliunde debet provenire formaliter, quàm ex veracitate Dei, nempe ex ejus summa & infinita sapientia, per quam perfectissimam notitiam rerum omnium habet; quam proinde connotare debet, ut tam materialiter quàm formaliter verum sit.

C Dico teritiò, objectum materiale fidei completi omnia quæ divinà revelatione nobis innotescunt, & quæ duodecim articulis Symboli comprehenduntur, vel ad eos reducuntur.

E Probatur breviter: Illud est objectum materiale fidei, quòd subest ejus rationi formali quæ, & sub qua, ut patet ex dictis in secundo notabiliter: Sed omnia quæ divinà revelatione nobis innotescunt, & quæ duodecim articulis fidei comprehenduntur, subsunt rationi quæ & sub qua fidei, nempe primæ veritati, & infallibili ejus testimonio, seu revelationi: Ergo illa omnia sunt objectum materiale fidei.

Ex quo intelliges, Suarem disput. 2. de fide, sect. 2. num. 2. & 3. & Philippum à S. Trinitate

in Tractatu de virtutibus Theologicis, disp. 1. dubio 1. à veritate deviare, cum dicunt omne à Deo revelabile comprehendere sub objecto materiali adaequato fidei. Nam aliud est posse esse objectum materiale fidei, & aliud esse re ipsa objectum materiale fidei: ad primum enim sufficit esse revelabile, seu posse à Deo obscure revelari, ad secundum requiritur esse actu revelatum; sicut ut aliquid sit objectum materiale visus, non sufficit posse esse coloratum, sed debet esse actu tale: nos autem loquimur de objecto materiali fidei quod est, seu de eo quod est objectum materiale fidei, non autem de eo quod tantum tale esse potest.

19. Dices cum Suarez: Quidquid potest fide divinà credi, est objectum materiale fidei: Sed omne à Deo revelabile potest fide divinà credi: Ergo omne à Deo revelabile est objectum materiale fidei.

Sed facile respondetur, distinguendo Majorem: Quidquid potest proximè & completè fide divinà credi, est objectum materiale fidei, concedo Majorem. Quidquid potest fide divinà credi remotè tantum, quia scilicet potest obscure revelari, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Omne à Deo revelabile potest fide divinà credi, potentia proximè & completè, nego Minorem: potentia remotè & incompletè, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

§. III.

Præcipuæ objectiones solvuntur.

20. Objicies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 1. in corp. ait: *Si consideremus materialiter ea quibus fides assensit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia*: Ergo, juxta D. Thomam, Deus sub ratione Deitatis, seu primæ veritatis in essendo, non est objectum formale quod fidei, sed materiale solum.

21. Respondeo D. Thomam ibi loqui de objecto materiali, per comparationem ad rationem sub qua, quam antea dixerat esse objectum formale: objectum verò materiale sic acceptum, comprehendit omnia ad quæ fides se extendit, sive primariò, sive secundariò, sive per se & ratione sui, sive per accidens & ratione alterius, & vocatur extensivum. Quare licet Deus, factà comparatione ad revelationem divinam, quæ est ratio formalis sub qua fidei, possit dici quodammodo objectum materiale illius; sicut color comparative ad lucem, quæ est ratio formalis sub qua visus, ejus objectum materiale dicitur: absolutè tamen, & per comparationem ad fidem, est objectum formale quod, quia attingitur per se primò, & non ratione alterius quod prius debeat attingi ut quod; & ratione illius cætera à fide considerantur, ut docet S. Doctor post verba in objectione adducta, subdens: *Quæ tamen (illa multa) sub assensu fidei non cadunt, nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad Deum, prout scilicet per aliquos Divinitatis effectus homo adjuvatur ad tendendum in divinam fruitionem*. Unde tandem concludit, quod *objectum fidei est quodammodo veritas prima, in quantum nihil cadit sub fide, nisi in ordine ad Deum: sicut etiam objectum medicine est sanitas, quia nihil medicina considerat, nisi in ordine ad sanitatem*. Ubi per ly *objectum*, intelligit objectum formale quod, ut patet exemplo sanitatis quod adducit,

A sanitas enim est ratio formalis quæ per se primò à medicina respicitur: & per *veritatem primam*, significat primam veritatem in essendo, non verò in dicendo; nam de prima veritate in dicendo paulò superius dixerat esse rationem formalem sub qua fidei.

Objicies secundò: Deus sub ratione Deitatis est objectum formale quod Theologia: Ergo secundum illam rationem non potest esse objectum formale quod fidei. Consequentia videtur legitima: cum enim habitus specificentur ab objectis formalibus, duo habitus specie distincti, quales sunt fides & Theologia, non possunt idem objectum formale respicere.

Respondeo concessio Antecedente, negando B Consequentiam. Ad cujus probationem dico habitus non specificari ab objecto formali quod, nisi prout substat rationi formali sub qua: unde ut fides specie differat à Theologia, non requiritur quod diversum objectum formale quod respiciat, sed sufficit quod sub diversa ratione formali sub qua idem objectum formale quod attingat. Quare D. Thomas 1. p. quæst. 1. art. 1. ad 2. dicit quod *diversa ratio cognoscibilis, diversitatem scientiarum inducit, eandem enim conclusionem demonstrat astrologus & naturalis, puta quod terra est rotunda; sed astrologus per medium mathematicum, id est à materia abstractum; naturalis autem per medium circa materiam consideratum*. Cum ergo similiter fides & Theologia Deum, ut est prima veritas in essendo, diversimodè attingant, nempe sub revelatione formali & immediata, & sub virtuali ac mediata, sunt habitus specie diversi, licet idem objectum formale quod respiciant.

Objicies tertio: Nulla datur virtus supernaturalis, quæ Deum sub ratione sapientis, vel omnipotentis respiciat tanquam suum objectum formale: Ergo nec ulla datur, quæ pro eodem objecto habeat Deum sub ratione primæ veritatis in essendo. Antecedens constat: aliàs enim, cum virtus illa esset theologica, quia respiceret Deum ut Deum, darentur plures quam tres virtutes theologice. Consequentia verò inde probatur, quod Deus non sit magis attingibilis sub ratione primæ veritatis ab aliqua virtute, quam sub ratione sapientis vel omnipotentis.

Respondeo concessio Antecedente, negando C Consequentiam, & paritatem. Rationem disparitatis assignat D. Thomas quæst. 1. de virtutibus art. 12. ad 10. ex eo quod illæ solum virtutes theologice admittendæ sunt, quæ nobis necessariæ sunt, ut Deum tanquam finem nostrum attingamus: ad hoc autem, præter fidem quæ Deum ipsum tanquam finem cognoscimus; spem, quæ nos ipsum obtenturum speramus; & charitatem, quæ cum diligimus, nulla alia requiritur, per quam eundem Deum, sub ratione sapientis, vel omnipotentis, respiciamus.

Objicies quartò: Si fides Deum sub ratione Deitatis, ut objectum formale quod respiceret, esset nobilior charitate, cum ista respiciat divinam bonitatem, quæ cum non sit Dei essentia, sed solum aliquid ejus attributum, non tantam exprimit perfectionem, quam Deitas.

Sed negatur sequela: nobilitas enim potentia, vel habitus non petitur ex nobiliori objecto in esse entis spectato, sed formaliter in ratione objecti considerato: objectum autem fidei, si formaliter in ratione objecti consideretur, non est nobilior objecto charitatis; quia objectum cha-

ritatis est bonitas Dei ut est in se, objectum verò fidei est Deitas prout in intellectu creato per revelationem obscuram recipitur.

28. Objicies quintò: Fides, cum non solum sit speculativa, sed etiam practica, ut infra dicitur, debet habere objectum practicum & operabile: Sed tale non est Deus sub ratione Deitatis, seu primæ veritatis in essendo: Ergo sub hac ratione non est objectum fidei.

29. Respondeo concessa Majori, negando Minorem: nam ut objectum fidei sit practicum, non requiritur quod sit a nobis operabile, sed sufficit quod a nobis possit obtineri, & quod ex illo, tanquam ex prima regula motum, sumatur ratio agendorum: hoc autem modo Deus, seu veritas prima in essendo, objectum practicum esse potest, cum sit nosse finis ultimus, & ex fine sumatur ratio agendorum.

§. IV.

Objectiones contra secundam conclusionem.

30. **C**ontra primam partem secundæ conclusionis, in qua diximus objectum formale sub quo fidei esse primam veritatem in dicendo, in primis objeci potest. Illud est objectum formale sub quo fidei, in quod tota ratio, ob quam credimus Deo, ultimò resolvitur: Sed ratio propter quam assentimur Deo revelanti, non resolvitur ultimò in primam veritatem in dicendo, sed in Deitatem, quæ est prima veritas in essendo: Ergo objectum formale sub quo fidei, non est Deus ut est prima veritas in dicendo, sed quatenus est prima veritas in essendo. Major patet: Minor verò probatur. Si aliquis è fidelibus interrogetur, quare credit Deo, veritates fidei revelanti, optimè quidem respondebit, quia Deus est prima veritas in dicendo: verum si ultra ab eo petatur, cur Deus sit prima & summa veritas in dicendo, non aliter satisfaciet, nisi dicendo quia est Deus: Ergo ratio ob quam assentitur fidelis Deo sua mysteria revelanti, non ultimò resolvitur in primam veritatem in dicendo, sed in Deitatem, sive in primam veritatem in essendo.

31. Respondeo primò negando Majorem: nam licet in cognitione discursiva, seu in demonstratione propter quid, ratio formalis sub qua sumatur ex illo principio in quod sit ultima veritatis demonstrata resolutio; in noticia tamen simplici, & non discursiva (qualis est cognitio fidei, ut infra dicemus) in aliqua ratione immediata fidei potest, nec requiritur quod fiat ascensus usque ad primum principium.

32. Respondeo secundò, data Majori, negando Minorem: nam ut rectè ait Cajetanus hic §. his suppositis, *Inter causas credulitatis veritas (in dicendo) est ad quam stat ultima resolutio: credo namque Deo, quia est ipsa veritas: nec potest amplius queri, quare credis veritati? Nec obstat quod Deitas, seu Dei essentia, sit virtualis causa veritatis in dicendo, seu veracitatis: nam ut ibidem subdit idem Cardinalis, Hoc non per se spectat ad causam assensus, sed ad causam rei: undecumque enim proveniat quod Deus est ipsa veritas, sat est ad hoc quod ipsi credam infallibiliter, quoniam a veritate non potest falsum manare. Unde sicut quamvis albedo proveniat à natura nivis ut à causa, cum tamen queritur, cur nix disgreget visum, & respondetur, quia est alba, hæc est ultima hujus questionis resolutio: ita quamvis veritas in di-*

A cendo, seu veracitas, proveniat à natura Dei ut à causa virtuali, in illam tamen sit ultima fidei resolutio tanquam in causam propriam credulitatis. Ex quo patet responsio ad probationem Minoris: concessa enim Antecedente, neganda est Consequentia; nam postquam fidelis interrogatus cur credat Deo, respondit, quia est prima veritas in dicendo, sistit ibi ut fidelis, adeo ut si iterum queratur ab eò, cur Deus sit prima veritas in dicendo, non interrogetur ut fidelis, sed ut Theologus & sciens: unde ex eo quod questioni illi respondeat, quia Deus est, non rectè inferatur rationem ob quam credit Deo revelanti, resolvi in Deitatem, sed ad summum inde potest concludi, rationem sive medium demonstrationis, quam ut Theologus habet de illa veritate, *Deus est prima veritas in dicendo*, esse Deitatem. Et ratio hujus est, quia sicut in objecto visus, licet color habeat rationem à priori in essendo, nempe temperamentum quatuor primarum qualitatum, ejusmodi temperamentum non est prima ratio, sive primum principium specificans visum, sed tantum ipse color; ita similiter licet prima veritas in dicendo habeat in essendo rationem à priori, scilicet Deitatem, non tamen in causando formaliter assensum fidei, quare omnis talis assensus in ipsam ultimò resolvitur. Unde rectè ait Cajetanus, *Fatuam esse questionem, si quis alterum interroget, cur credat primæ veritatis revelanti?*

Objicies secundò: Si objectum formale sub quo fidei esset veritas prima revelans, fides non distingueretur a prophetia; cum hæc etiam primam veritatem revelantem ut objectum formale respiciat, assentiuntur enim Prophetæ Deo revelanti, quia est prima veritas.

Sed negatur sequela: licet enim prophetia primam veritatem revelantem respiciat, non tamen eo modo quo fides; nam fides respicit primam veritatem revelantem obscure, & per se petit obscuritatem, evidentiam excludentem; prophetia verò nequaquam, sed indifferenter se habet ad obscuritatem vel evidentiam: unde licet in Christo non fuerit, nec potuerit esse fides, bene tamen lumen propheticum, seu prophetiæ donum, ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 7. art. 8. Præterea plures aliæ inter fidem, & prophetiam reperiuntur differentie: nam ut idem S. Doctor quæst. 11. de verit. art. 10. ad 4. docet, prophetia perficit intellectum secundum se, fides verò perficit in ordine ad affectum: ideo que ista exigit piam motionem & affectionem voluntatis, non verò illa. Prophetia datur per modum consultationis transcurrentis, ut docet idem Doctor Angelicus infra quæst. 171. art. 2. fides verò est habitus in intellectu permanens. Fides primò & per se respicit aliquid æternum; prophetia verò aliquid temporale, teste eodem D. Thomà in 3. dist. 24. quæst. 1. art. 1. quæstione. 1. ad 3. ubi ait: *Quamvis prophetia & fides sint de eodem, sicut de passione Christi, non tamen secundum idem: quia fides formaliter respicit passionem, ex parte illa quæ subest aliquid æternum, scilicet in quantum Deus est passus: hoc autem quod temporale est, respicit materialiter, sed prophetia e contrario.*

Objicies tertio: Si objectum formale sub quo fidei esset prima veritas ut revelans, daretur processus in infinitum: qui enim credit Deum esse Trinum, quia Deus revelavit, oportet quod etiam huic propositioni, *Deus revelavit*, assentiatur; & hoc per aliquam aliam revelationem, alioquin non

non assentiretur per fidem; & rursus isti revelationi per aliam revelationem assentiri debet, & sic dabitur processus in infinitum.

36. Respondeo negando sequelam: cum enim huic articulo, *Deus est Trinus & Unus*, fidelis assentitur, quia Deus revelavit, huic etiam propositioni, *Deus revelavit*, per eandem illam revelationem assentitur: *Divinum enim testimonium primò & principaliter est de seipso, & consequenter de alijs*, inquit S. Thomas quæst. 14. de verit. art. 8. ad 2. conformiter ad verba Christi Joan. 8. dicentis: *Ego testimonium perhibeo de meipso*. Sicut ergo lux Solis non solum colores, & res corporeas, sed etiam seipsam manifestat, ita revelatio divina, quæ est lux fidei, non solum divina mysteria, sed etiam seipsam revelat.

37. Objicies quartò: Si obscura Dei revelatio esset ratio formalis sub qua fidei, vel esset revelatio activa, vel passiva? Non passiva, alioquin cum talis revelatio sit mera denominatio extrinseca, vel ens rationis, tota fides per ens rationis regularetur. Sed nec etiam activa, quia ratio formalis sub qua, debet esse intrinseca rationi quæ; sicut in omni scientia ratio assentiendi alicui conclusioni, est ipsa ejus veritas intrinseca; revelatio autem activa, cum sit actio divina, non est intrinseca, nec aliquid ponit in rebus revelatis: Ergo &c.

38. Respondeo revelationem Dei, quæ dicitur esse ratio formalis sub qua fidei, sumi pro revelatione activa, seu pro actione Dei, ut connotante & manifestante veritates ad fidem pertinentes. Ad probationem in contrarium dicendum est, rationem sub qua debere quidem esse intrinsecam in scientijs, non tamen in fide: quia veritatibus revelatis non assentimur, nisi propter dicentis testimonium extrinsecum; ratio verò assentiendi conclusionibus, quæ in scientijs demonstratur, est ipsa earum veritas intrinseca, & seibilitas, quæ possunt immediatè & independentè à quocumque extrinseco cognosci.

39. Objicies quintò contra secundam partem ejusdem conclusionis: Sub ratione præcisè illius veritatis Deus est objectum formale sub quo nostra fidei, cujus testimonium est omnino verum: Sed testimonium primæ veritatis in dicendo, etiam præcindendo ab ordine ad primam veritatem in cognoscendo, quæ est summa & infinita Dei sapientia, est omnino verum, ita ut nullo modo possit ei subesse falsum; veritas enim in dicendo, cujus testimonio falsitas aliqua subesse potest, nec est prima, nec summa; quandoquidem alia major concipi potest, nempe veritas, cujus testimonium ita est verum, ut nullo modo possit esse falsum: Ergo Deus sub ratione primæ veritatis in dicendo, etiam ut præcisè à connotatione & ordine ad primam veritatem in cognoscendo, est objectum formale sub quo nostra fidei.

40. Respondeo distinguendo Majorem: Sub ratione illius præcisè veritatis Deus est objectum formale sub quo, cujus testimonium est omnino verum, veritate formali & materiali, concedo Majorem: veritate quidem formali, sed non materiali, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: testimonium primæ & summæ veritatis in dicendo, ut præcisè ab ordine ad primam veritatem in cognoscendo, est omnino verum, veritate formali, concedo Minorem: veritate etiam materiali, nego Minorem, & Con-

Tom. IV.

A sequentiam. Solutio patet ex dictis in confirmatione probationis secundæ partis secundæ conclusionis.

ARTICVLVS II.

Ad quid ultima fidei nostræ resolutio, tam quoad propositionem & revelationem credendorum, quam quoad assensum quem fideles eis præbent, referenda sit?

Cum duo ad fidem nostram concurrant, nempe propositio & revelatio mysteriorum credendorum, seu assensus quem fideles eis præbent, duplex etiam fidei nostræ resolutio distinguenda est: una quæ fit præcisè quoad propositionem & revelationem credendorum, per quam nimirum responderetur interrogationi, quare credamus hoc vel illud esse à Deo revelatum? altera quæ fit quoad assensum, per quam responderetur ad interrogationem, quare Deo sua mysteria revelanti assentiamur? De utraque agimus in præsentia, & inquirimus ad quid ultimo referenda sit?

Circa quod tres sunt præcipuæ Authorum sententiæ. Prima, sed hæretica, asserit ultimam resolutionem fidei nostræ, etiam præcisè quoad propositionem credendorum, nullo modo fieri in Ecclesiam, sed vel in solam Scripturam, vel in internum Spiritus Sancti, cuilibet fideli ad intelligendam Scripturam specialiter assistentis, motum. Ita plures è Lutheranis & Calvinistis.

Secunda opinio, præcedenti extremè opposita, docet resolutionem ultimam fidei, non solum quoad propositionem credendorum, sed etiam quoad assensum, fieri in auctoritatem Ecclesiæ, non quidem totaliter, sed partialiter. Hanc tenent Michaël Medina lib. 5. de recta in Deum fide cap. 11. Cardinalis Delugo in præfati, aliique Recentiores extra scholam D. Thomæ.

Tertia inter utramque media, quam communiter amplectuntur Thomistæ, asserit ultimam fidei resolutionem, quoad propositionem & revelationem credendorum, fieri quidem de via ordinaria in Ecclesiæ auctoritatem, determinantis & testificantis hoc vel illud esse à Deo revelatum, sed quoad assensum quem fidelis præbet Deo sua mysteria revelanti, fieri solum in primam veritatem. Unde fit

§. I.

Resolvitur prima difficultas, & error Lutheranorum & Calvinistarum proscribitur.

Deo primò, regulam sufficientem ad discernenda revelata à non revelatis, neque posse esse solam Scripturam, neque Symbolum Apostolorum, ut ei conjunctum, neque internum Spiritus Sancti aflatum, sive privatum cuiusque fidelis spiritum Dei ad Scripturam intelligendam, sed solam Ecclesiam à Spiritu Sancto directam, quæ veluti organo fidelibus loquitur, & credenda proponit, & revelat; subindeque in ipsam fieri ultimam fidei nostræ resolutionem, quoad propositionem & revelationem credendorum.

Dd